

**ДО
НАУЧНОТО ЖУРИ ЗА ЗАЩИТА НА
ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД
НА ДОКТОРАНТ ХРИСТИНА ВЪЛЧЕВА
АРГИРОВА, ЮЗУ „НЕОФИТ РИЛСКИ“**

РЕЦЕНЗИЯ

**от доц. д-р Андрей Александров,
Катедра ГПН в ПИФ на ЮЗУ „Неофит Рилски“,
Институт за държавата и правото при БАН**

Уважаеми колеги,

Със Заповед на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“ № 2267 от 08.10.2024 г. съм определен за член на научното жури за оценяване на дисертационен труд за придобиване на ОНС „доктор” от **Христина Вълчева Аргирова** – задочен докторант към катедра „Гражданскоправни науки” при Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски“, с тема на дисертационния труд: *„Право на платен годишен отпуск – предпоставки за възникване и упражняване“* и научен ръководител – доц. Александър Иванов. На първото заседание на журито ми беше възложено изготвянето на рецензия по така представения труд.

Запознат съм с труда от по-рано, тъй като участвах и в предходен състав на научно жури, определено за защитата на същата дисертация.¹ Изготвил съм рецензия през май 2024 г., която напълно поддържам и към настоящия момент. По-конкретно, намирам следното:

¹ Планираната защита през пролетта на 2024 г. не се състоя поради отпадането от състава на журито на един основен и един резервен член по лични и здравословни причини. С цитираната по-горе Заповед на Ректора на ЮЗУ е определен нов състав на журито.

I. Дисертантката покрива законовите изисквания за присъждане на ОНС „доктор“

Кандидатката покрива минималните национални изисквания по чл. 2б, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ и е отчислена с право на защита.

Освен дисертационния труд г-жа Аргирова има и следните научни публикации, свързани с темата на дисертацията (статии и доклади, включени в сборници от конференции): *„Погасителна давност за ползване на платен годишен отпуск“*; *„Историческо развитие на правната уредба на платения годишен отпуск“* и *„Планиране ползването на платения годишен отпуск – исторически и сравнително-правни аспекти“*. Разработките показват трайния и сериозен интерес на авторката в материята – предмет и на дисертационния труд.

Впрочем, автобиографията на г-жа Аргирова показва, че тя е била дългогодишен служител на Агенцията по заетостта, а понастоящем работи в НАП, Дирекция „Управление на човешките ресурси“. Професионалният ѝ път очевидно е тясно свързан с трудовото право, а придобитият практически опит ясно проличава и от текста на представеното изследване.

Още в самото начало бих искал да поздравя дисертантката за избора на темата. Факт е, че към момента в българската правна теория не съществува актуален самостоятелен анализ, посветен на платения годишен отпуск. Същевременно той е сред институтите на трудовото право с възможно най-широкото приложно поле и поставя проблеми пред всяко трудово правоотношение – възможно е например един работник или служител никога да не ползва целеви отпуск, да не бъде ангажирана дисциплинарната или имуществената му отговорност, но няма трудово правоотношение, по което да не се постави въпросът за платения годишен отпуск. В този смисъл дисертационният труд има и съществено научно-приложно значение.

Представен е и автореферат, който отразява вярно съдържанието на дисертационния труд.

II. За представения дисертационен труд

Намирам, че предложеният дисертационен труд „*Право на платен годишен отпуск – предпоставки за възникване и упражняване*“ представлява стойностно научно изследване, запълващо една очевидна празнота в трудовоправната ни доктрина. След публикуването на монографията „*Неплатеният отпуск по чл. 160, ал. 1 от Кодекса на труда*“ на доц. Ивайло Стайков през 2016 г. (представляваща и негов дисертационен труд за придобиване на научната степен „доктор на юридическите науки“) съвсем естествено и закономерно беше да последва монографично изследване и по темата на настоящата дисертация.

1. Трудът съдържа научни и научноприложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и показва, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания по съответната специалност и способности за самостоятелни научни изследвания, или – казано с други думи – покрива изискванията на чл. 6, ал. 3 ЗРАСРБ.

Дисертационният труд е с общ обем от 228 страници и включва увод, четири глави, заключение, приложение (справка на относимата съдебна практика), списък с използвана литература. Като цяло намирам изложението за правилно изградено в структурно отношение, което му придава баланс и логическа завършеност.

- В Глава първа „Платен годишен отпуск“ са разгледани понятието за платен годишен отпуск, историческото развитие на уредбата и видовете платен годишен отпуск. Впечатление в тази част от анализа прави много добре проведеното разграничение между почивка и отпуск, класифицирането на видовете отпуски и правната характеристика на платения годишен отпуск. Интересен е сравнителноправният анализ на българската уредба с тази в правните системи на други държави. Включването както на практика на националните съдилища, така и на

практика на СЕС в анализа, показва задълбоченост и добросъвестност на изследователския подход и е свидетелство за подготвеността на авторката.

- **В Глава втора „Общ ред за ползване на платения годишен отпуск“** детайлно е анализирана процедурата по заявяване и разрешаване на ползването на отпуска. Последният раздел в главата е посветен на погасяване на правото на ползване.

Дисертантката се спира и на еднократното придобиване на 4-месечен трудов стаж като предпоставка за ефективно упражняване на правото. Интересно би било да изложи собственото си становище каква е целта на това законодателно решение, но в тази част изложението не съдържа оценъчен елемент. Препоръчително би било да се използва подходът, приложен в други части на дисертацията – напр. при анализа на правилото на чл. 174 КТ (в частта, че майки с деца до 7-годишна възраст ползват отпуска си през лятото, а по тяхно желание - и през друго време на годината) е представена позитивноправната уредба, след което е изразено схващането, че нормата създава неравнопоставеност между родителите. Напълно споделям този извод и бих насърчил дисертантката по-смело да обосновава собствените си тези, а не да се ограничава до преразказ на законовата уредба. Не става съвсем ясна и личната позиция на г-жа Аргирова по темата с връщането към старото законодателно решение неизползваният платен годишен отпуск да се погасява по давност. Тя проследява историческото развитие на уредбата и цитира решението на Конституционния съд по темата, като изглежда, че споделя изводите в това решение, но не излага собствени аргументи в защита на някоя от възможните тези.

- **В Глава трета „Отклонения от общия ред“** са разгледани ползването на платения годишен отпуск въз основа на едностранно заявление, прекъсване и отлагане на ползването. Изследвани са всички хипотези на едностранно заявяване на ползването на отпуск, вкл. в контекста на обявено извънредно положение или извънредна епидемична обстановка. В

първия раздел се открива и интересен пример за (опит за) злоупотреба с трудови права – тема, по която в българската трудовоправна литература е писано много малко.

Частта от изложението относно прекъсването и отлагането на ползването заслужава специално внимание, защото в нея като че ли в най-голяма степен проличава практическият опит на дисертантката и способността ѝ да предлага разрешения на често срещани затруднения в практиката. Анализирането на съдебна практика, например по въпроса за възобновяването на ползването на прекъснатия отпуск, е изключително полезно. Дадените предложения *de lege ferenda* са разумни и обосновани.

- **В Глава четвърта „Имуществени последици, свързани с ползването платения годишен отпуск“** са анализирани възнаграждението при ползване на платения годишен отпуск и обезщетението за неизползван платен годишен отпуск. Авторката убедително защитава тезата, че между двете плащания съществуват сериозни различия и последователно ги разглежда в изложението. Интересно би било да вземе отношение и по въпроса какво налага в месеца – база за изчисляване на възнаграждението за периода на отпуск и на обезщетението за неизползван отпуск да има отработени най-малко 10 дни.
- **В заключителната част** на дисертационния труд на основата на извършения комплексен анализ са изведени основните заключения на авторката и са формулирани конкретни предложения *de lege ferenda*.

Бих искал специално да подчертая **ясните, практични и точни предложения *de lege ferenda***. Не намирам необходимост да ги възпроизвеждам изцяло в настоящата рецензия, но за илюстрация бих посочил: (i) предложението да се допълни текстът на чл. 174, ал. 4, пр. 2 КТ, като се предвиди, че работодателят има право да предостави платения годишен отпуск на работника или служителя и без негово съгласие при ползване на отпуска едновременно от всички работници и служители, когато това е предвидено в нормативен акт или в правилника за вътрешния

трудоу ред; (ii) работодателя да може да предостави платения годишен отпуск на работника или служителя и без негово съгласие, но за не повече от половината от полагаемият ми се размер за календарната година; това ограничение не следва да бъде прилагано в хипотезата на чл.173, ал. 4, пр. 3 от КТ, защото в този случай поведението на работодателя е в следствие бездействието на работника или служителя; (iii) да се предвиди срок, в който работодателя да уведоми работника или служителя или всички от тях, че ще упражни правото си по чл. 173, ал. 4 от КТ.; предложението е мотивирано от разпоредбата на чл. 176, ал. 3 от КТ, като в случая уведомяването от страна на работодателя да в по-кратък срок – например 3 дни предварително.

Всяко от дадените предложения е разумно, обосновано и конкретно. Всяко от тях заслужава да бъде обсъдено от законодателя и възприемането му вероятно ще доведе до подобряване на действащата уредба.

2. Обичайно всяка рецензия включва и „критични бележки“. Аз по-скоро бих ги заменил с препоръки към г-жа Аргирова при евентуалната ѝ бъдеща по темата. Сигурен съм, че ще има такава, защото изследването заслужава да бъде публикувано и да стигне до по-голям кръг читатели.

а. На първо място считам, че заглавието на труда не отговаря напълно на съдържанието му. При избраното заглавие *„Право на платен годишен отпуск – предпоставки за възникване и упражняване“* няма особена логика да се включва например обезщетението за неизползван отпуск, което нито е предпоставка за възникване, нито форма на упражняване на правото на отпуск. Същевременно без последната глава изложението би било непълно и би загубило голяма част от практическата си полезност. Препоръката ми е, ако реши да публикува изследването, авторката да се ограничи само до *„Правото на платен годишен отпуск“*.

б. Ненужно е синтезирането на по-важните изводи в края на всяка глава, оформящо своеобразно „мини-заключение“, което впоследствие се повтаря в

заклучението на дисертацията. Това обуславя прекомерни повторения и разконцентрира вниманието на читателя.

с. Както посочих и по-горе, на места в дисертационния труд се усеща липсата на личната авторова позиция по изследваните теми и изложението се развива по-скоро като преразказ на действащата уредба и съдебна практика. Подобна „неутралност“ е присъща на учебник по трудово право, но не и на монографичен труд, който трябва да даде израз на собствените виждания на автора си. Препоръчвам на г-жа Аргирова, например когато проследява измененията на определена норма в исторически план, да посочва коя/кои редакция/и подкрепя и защо. Разбира се, тази критика се отнася само до някои отделни части от изложението, и не засяга цялостните ми положителни впечатления от него.

III. Заключение

За мен е въвн от съмнение, че дисертационният труд *„Право на платен годишен отпуск – предпоставки за възникване и упражняване“* съдържа резултати, представляващи съществен оригинален принос в трудовоправната наука. Той изцяло покрива законовите изисквания за получаване на ОНС „доктор“, поради което убедено ще гласувам за вземане на положително решение от научното жури.

Октомври 2024 г.

Председател на научното жури:

доц. д-р А. Александров